

Hørings svar: Rundskriv om rettslige rammer for samarbeid med helsefrivilligheten

Studieforbundet Funkis takker for muligheten til å komme med høringssvar og ser frem til det videre arbeidet på dette feltet. Vi mener det er veldig positivt at Helsedirektoratet ser på juridiske problemstillinger knyttet til samarbeid mellom helsefrivilligheten og helsetjenestene. Vi ser på dette som en veldig forsiktig start på et vesentlig tettere samarbeid som Helsepersonellkommissjonen (NOU 2023:4) trekker frem som nødvendig for å løse fremtidens utfordringer i helsetjenestene.

Funkis er studieforbundet for helsefrivilligheten og vi finansierer gjennom tilskudd opplæring av brukermedvirkere til helsetjenesten, opplæring av likepersoner samt mestrings- og læringstilbud i hele landet. Vi har 100 medlemsorganisasjoner og i 2023 finansierte vi over 143 000 kurstimer med over 69 000 deltakere. Vårt tilbud bidrar til både bedre helsetjenester, men også livskvalitet og livsglede for kursdeltakerne våre.

Som skrevet over ser vi positivt på at Helsedirektoratet nå kommer med et rundskriv om rettslige rammer for samarbeidet med helsefrivilligheten, men hele rundskrivet bærer preg av liten og begrenset kjennskap til helsefrivilligheten samt å i all hovedsak være rettet mot spesialisthelsetjenesten og i liten grad tar inn over seg utfordringene i primærhelsetjenesten og da spesielt innen rehabilitering.

Begrenset kjennskap til helsefrivilligheten

Rundskrivet bærer preg av å ha blitt skrevet av noen med begrenset kjennskap til helsefrivilligheten. Med helsefrivilligheten menes pasient- og brukerorganisasjonene, som det finnes over 130 av samt deres paraplyorganisasjoner som Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon og Funkis. Under "bakgrunn og formål" er det en generell beskrivelse av frivilligheten, frivillig aktivitet og frivillighetssentraler. Beskrivelsen her er ikke dekkende for aktivitetene innad i helsefrivilligheten, som har et bredt tilbud spesielt innen rehabilitering og ikke minst mestrings- og læringstilbud.

Det kan synes som om rundskrivet har tatt utgangspunktet i å avklare forholdet mellom alle andre deler av frivilligheten og helsetjenesten enn den som er relevant for helsefrivilligheten. Feks har Røde Kors et godt og viktig tilbud innen besøksvenn og besøkstjenester og rundskrivet treffer godt her.

Men rundskrivet treffer dårlig når det kommer til helsefrivillighetens tilbud innen rehabilitering, mestring og læring. Vi synes det er spesielt at et rundskriv som skal avklare de rettslige rammene for samarbeid med frivilligheten ikke nevner sentrale frivillige tilbud som brukermedvirkning, likepersoner, samt læring og mestring og vi mener at det er en god illustrasjon på manglende kjennskap til helsefrivillighetens tilbud til sine medlemmer som dette rundskrivet bærer preg av.

Utfordringer innen rehabilitering, mestring og læring

Utfordringene i primærhelsetjenesten til å gi gode tilbud innen rehabilitering, læring og mestring er godt skildret i Riksrevisjonens rapport om rehabilitering i helse- og omsorgstjenestene (Dok3: 2024). Vi regner med at Helsedirektoratet er godt kjent med funnene i rapporten, men hovedpunktene er såpass graverende at de med fordel kan gjentas:

- Kun 14 prosent (41 kommuner) har den lovpålagte kompetansen tilgjengelig.
- Når det gjelder anbefalt, men ikke lovpålagt kompetanse, varierer andelen kommuner som har de ulike typene mellom 5 og 45 prosent.
- Ingen kommuner har all den lovpålagte og anbefalte kompetansen som er listet opp i tabellen tilgjengelig for sine innbyggere.
- Kun 54 prosent av kommunene har et tilbud innen læring og mestring.
- Nesten 30 prosent av kommunene mangler en plan som inkluderer rehabilitering.
- Over 20 prosent av kommunene opplyser at de ikke har en generell oversikt over behovet for rehabilitering.

Riksrevisjonen trekker frem viktigheten av gode rehabiliteringstjenester da dette kan sette den enkelte i stand til å få et bedre liv og bidra til bedre samfunnsøkonomi gjennom økt arbeidsevne og reduserte behov for andre tjenester. Videre trekker de frem at et tilbud innen læring og mestring kan være avgjørende for at en pasient skal kunne håndtere og mestre å leve med en eventuell funksjonsnedsettelse og til å jobbe aktivt med å bedre livskvaliteten sin.

Det understrekes at tilbudet til helsefrivilligheten skal være et supplement til det lovpålagte tilbudet, men hva tenker Helsedirektoratet om samarbeid med helsefrivilligheten der det lovpålagte tilbudet ikke eksisterer? Og hvordan skal kommunene forholde seg til helsefrivilligheten i dette veldig vanlige eksempelet? Her vil vi minne om at det enkle svaret som jo er at kommunene må utvide sitt tjenestetilbud til å dekke de lovpålagte kravene, ikke er tilfredsstillende. Riksrevisjonsrapporten viste at det ikke har vært noe bedring i rehabiliteringstilbudet til kommunene siden forrige rapport kom i 2012. Videre viser rapporten at rehabilitering ikke prioriteres i trange kommunebudsjett.

Funkis mener det må være bedre at kommunen henviser til, samarbeider med og styrker det lokale tilbudet til helsefrivilligheten, spesielt i tilfeller der de ikke klarer å levere de lovpålagte tjenestene. Helsepersonellkommissjonen anbefaler mer formalisert samarbeid med helsefrivilligheten og større bruk av tjenester i regi av helsefrivilligheten. Videre foreslår de at det utredes om ansvaret for dagens lærings- og mestringstilbud i helse- og omsorgstjenesten i større grad kan overføres til brukerorganisasjonene ved at de reguleres gjennom avtale mellom tjenestene og brukerorganisasjonene (side 138).

Funkis hadde forventet at Helsedirektoratet gikk lengre i å se på problemstillingene knyttet til dagens situasjon i primærhelsetjenesten og sett på mulighetene som helsefrivilligheten gir til å gi et tilbud til brukerne som ikke får dekket sine lovpålagte tjenester. Vi vil presisere at denne kritikken kun gjelder forholdet mellom helsefrivilligheten og manglende tjenester på rehabiliterings-, mestrings- og læringsfeltet. Funkis finansierer i liten grad aktiviteter eller opplæringstilbud i institusjon eller for personer som bruker hjemmetjenester, personer med kognitiv svikt og ser at det er viktige problemstillinger der som rundskrivet tar høyde for.

Med vennlig hilsen

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Per Håken Skov'.

Generalsekretær
Studieforbundet Funkis